

Галина Черненко

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розкрита проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі молодших школярів.

Ключові слова: професійна підготовка, інноваційні технології.

The professional preparation of future teachers of primary classes to using of innovational technology.

Key words: professional preparation, innovational technology.

Сучасна система освіти дедалі більше відчуває на собі вплив процесу інформатизації суспільства. Нові освітні пріоритети на сучасному етапі розвитку школи зумовлюють підготовку вчителя, який володіє не лише знаннями, вміннями, навичками, а й способами розумової діяльності, певним досвідом самоуправління, вміє адекватно діяти залежно від ситуації, має особистісні позитивні моральні та ділові якості. Тому майбутній вчитель початкової школи, насамперед, повинен здобути високий рівень знань інноваційних технологій (нові методи, засоби, прийоми), навчитися бачити нову проблему та знаходити шляхи її вирішення, вміти застосовувати ці знання у навчально-виховному процесі молодших школярів.

Отже, цей факт важливо враховувати під час підготовки відповідного кадрового забезпечення, зокрема педагогів-початківців, які повинні мати педагогічну культуру, розумітися на тенденціях та системах сучасних педагогічних технологій, бути здатними їх застосовувати в початковій школі.

Аналіз досліджень з професійної підготовки вчителів початкової школи показують, що дана проблема представлена в багатьох сучасних наукових працях (Л.В. Кекух «Формування стимулів до педагогічної творчості: навчально-творчі завдання для майбутніх учителів початкових класів» [3], Г.Ю. Кравченко «Освоєння вчителями початкової школи педагогічних інновацій в умовах внутрішньо-шкільної науково-методичної роботи», О.І. Пометун «Підготовка вчителів початкових класів: інтерактивні технології у ВУЗ» [5], В.Г. Тарасов «Творча особистість учителя як передумова інноваційних процесів у початковій школі», Ю.Д. Шаповал «Педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя початкових класів до особистісно орієнтованого навчання молодших школярів», Є. Кулик «Підготовка майбутніх вчителів до дослідницької діяльності», Н.Г. Баліцька, О.А. Біда, Г.Л. Волошина, Н.С. Побірченко «Використання інтерактивних

технологій навчання в професійній підготовці майбутніх вчителів», О.А. Дубасенюк «Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності», В.М. Федорчук «Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога» [1]). Таким чином, можна стверджувати, що проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів, на сьогодні, є надзвичайно актуальною.

Саме ці твердження привели нас до вибору теми «Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інноваційних технологій». Основна мета нашого дослідження полягає в обґрунтуванні основних шляхів підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі молодших школярів.

Незаперечно, що праця вчителя початкових класів є складною і різноманітною. Вона передбачає низку науково-організаційних аспектів, до яких належать:

- планування роботи майбутнього вчителя на уроці (написання конспекту уроку);
- організація навчальної діяльності учнів (передбачає теоретичне ознайомлення з новим матеріалом, демонстрація особистого вміння виконувати окремі дії);
- стимулювання навчальної діяльності учнів (оцінка діяльності учня за 12-бальною системою);
- контроль за виконанням навчальних дій (види та форми контролю (усний, письмовий, комплексний, тестовий і ін.);
- аналіз результатів навчальної діяльності школярів (учитель вносить корективи для засвоєння учнями матеріалу на основі оцінок або результатів виконання інших робіт);
- діяльність майбутнього вчителя початкових класів спрямована на розвиток культури спілкування та логічного мислення учнів.

Для успішного використання інноваційних підходів у навчально-виховному процесі молодших школярів студент, насамперед, повинен у повній мірі бути обізнаним зі змістом сучасної початкової освіти. Зміст освіти – це чітко окреслена система знань, умінь та навичок, що ними повинні оволодіти учні впродовж усіх років навчання в школі і яка впливає на формування особистості учня як активного громадянина незалежної України.

Майбутній вчитель початкових класів також повинен усвідомлювати, що зміст освіти – це складне динамічне явище, до якого висуваються певні вимоги (такі вимоги ставлять і до підручників, і до навчальних планів та програм), а саме: знання мають бути справді науковими і відображати досягнення науки та техніки в державі; зміст освіти має базуватися на досягненнях національної культури, розвитку державної мови та народних традицій, враховувати принципи історизму; передбачати послідовність,

систематичність та доступність у засвоєнні знань учнями; враховувати розвиток вікових та індивідуальних особливостей школярів їх інтелект; базуватися на свідомому оволодінні знаннями та власній активності учнів у навчальному процесі. Цими знаннями студенти оволодівають при вивченні курсу «Дидактика».

Сучасний стан педагогічної практики переконує, що у підготовці майбутніх вчителів повинні бути створені умови для ознайомлення їх з новими педагогічними технологіями особистісно орієнтованого напрямку. Первинне уявлення про це вони дістають під час вивчення дисциплін методичного циклу («Методика викладання математики», «Методика викладання української мови», «Методика викладання трудового навчання», «Людина і світ» з методикою викладання» і ін.).

Зазначимо, що в Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті студенти вивчають спеціальний курс «Педагогіка з новітніми технологіями викладання фахових дисциплін у початковій школі», який дає змогу здобути знання з проблеми інноваційного навчання та збагатити зміст професійної підготовки майбутніх учителів новими концепціями, технологіями навчання, методами і формами навчально-виховного процесу. Вивчення даного курсу також передбачає постійний пошук та впровадження нових максимально ефективних технологій навчання і виховання дітей.

При вивченні курсу «Педагогіка з новітніми технологіями викладання фахових дисциплін у початковій школі» в майбутніх вчителів формуються не тільки цілісні уявлення про загальні засади педагогічних інновацій, системні та модульні інноваційні педагогічні технології. Студенти, насамперед, вивчають особливості та методик використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі (технологія розвивального навчання, технологія організації навчальної проектної діяльності в початковій школі, технологія диференційованого навчання, ігрові навчальні технології, інтерактивні технології розвитку критичного мислення молодших школярів, впровадження інтеграції у навчально-виховний процес початкових шкіл, технологія проблемного навчання, форми та методи колективного навчання на уроках в початкових класах, методика використання інтерактивних вправ у навчально-виховному процесі початкових шкіл і ін.).

На сучасному етапі, на наш погляд, базовими для підготовки майбутніх учителів нового типу можуть стати технології проблемного, особистісно орієнтованого навчання, технологія розвитку особистості молодших школярів, елементи яких важливо використовувати при здійсненні навчально-виховного процесу за традиційної системою. Тому зробимо їх короткий огляд.

Проблемне навчання розглядається як технологія розвиваючої освіти, спрямована на активне одержання учнями знань, формування прийомів дослідницької пізнавальної діяльності, залучення до наукового пошуку,

творчості, виховання соціально значимих рис особистості. Проблемне навчання засноване на конструюванні творчих навчальних завдань, що стимулюють навчальний процес і підвищують загальну активність учнів. Воно формує пізнавальну спрямованість особистості, сприяє виробленню психологічної установки на подолання пізнавальних труднощів.

У процесі підготовки до використання елементів проблемного навчання майбутній вчитель повинен набути знань, що дадуть змогу:

- уміти ставити перед класом навчальні завдання в зрозумілій для учнів формі;
- виконувати функцію координатора і партнера, допомагати окремим учням чи групам;
- намагатися зіткнутися учнів з проблемою і процесом її глибокого дослідження, стимулювати творче мислення за допомогою запитань;
- виявляти терпимість до помилок учнів у процесі пошуку власного рішення;
- пропонувати свою допомогу чи адресувати до потрібних джерел інформації тільки в тих випадках, коли учень починає почувати безнадійність свого пошуку.

Лише при врахуванні послідовних етапів роботи вчителя з молодшими школярами проблемне навчання принесе позитивні результати.

Особистісно зорієнтована технологія – це освітня технологія, головною метою якої є взаємний і плідний розвиток особистості педагога та його учнів на основі рівності у спілкуванні, партнерстві та спільній діяльності. Основне завдання – надання допомоги учневі у визначенні свого ставлення до самого себе, інших людей, навколишнього світу, своєї професійної діяльності. Основними вимогами до розробки дидактичного забезпечення особистісно зорієнтованого процесу є:

- навчальний матеріал повинен виявляти зміст досвіду учня, урахування його попереднього навчання;
- виклад знань у підручнику мусить бути спрямований на перетворення особистого досвіду кожного учня;
- узгодження досвіду учня з науковим змістом, що задається;
- стимулювання самоцінної освітньої діяльності – можливість саморозвитку, самоосвіти, самовираження в процесі оволодіння знаннями;
- можливість вибору учнем з навчального матеріалу того чи іншого завдання;
- стимулювання учнів до самостійного вибору способів опрацювання навчального матеріалу;
- забезпечення контролю і оцінки.

Метою особистісно зорієнтованого уроку є створення належних умов для розвитку пізнавальної діяльності. Досягти поставленої мети допомо-

жуть засоби, а саме:

- використання різноманітних форм і методів організації навчальної діяльності;
- створення атмосфери зацікавленості кожного учня в роботі класу;
- стимулювання учнів до висловлень, правильних доказів відповідей;
- використання у процесі уроку дидактичного матеріалу, що дозволяє вибрати учневі вид і форму змісту;
- оцінка діяльності не лише через правильно – неправильно, а й оригінальність, самостійність, натхнення учнів;
- заохочення прагнення знаходити свій спосіб роботи, аналізувати методи роботи учнів у процесі уроку;
- створення педагогічних ситуацій спілкування на уроці, що дозволяє кожному учневі виявити ініціативу, самостійність;
- повідомлення на початку уроку не лише теми, а й методів організації навчальної діяльності;
- обговорення у кінці уроку не тільки того, що засвоїли, а й на що сподівалися, що хотіли б виконати ще раз;
- подання домашнього завдання та обговорення способів його виконання.

Отже, переконуємося, що лише знання технології та вміле її використання майбутніми педагогами в навчально-виховному процесі молодших школярів принесуть бажані результати.

Знання майбутніми вчителями технології розвитку особистості також є важливими при здійсненні навчально-виховного процесу. Адже технологія розвитку особистості являє собою процес руху від простого до складного, від відомого до невідомого, збільшення фізичних та інтелектуальних сил учня, відмирання старих якостей і зародження нових, набуття певного життєвого досвіду. Технологія формування особистості являє собою педагогічну діяльність, яка реалізує науково-обґрунтований проект дидактичного процесу і володіє більш високим ступенем активності, надійності та гарантованості результату, ніж це є нині за традиційних методик навчання. Таким чином, технологія формування особистості поєднує у собі впорядковану сукупність дій, операцій, процедур, які забезпечують діагностований та гарантований результат в умовах освітнього процесу, що змінюється динамічно.

Критеріями діяльності майбутнього вчителя при використанні технології формування особистості молодшого школяра є: наявність чіткої заданої мети та завдань її досягнення; обґрунтування змісту матеріалу, що вивчається, у вигляді системи пізнавальних і практичних завдань; мотиваційне забезпечення діяльності вчителя й учня при проведенні уроків.

Таким чином, можемо стверджувати, що технологія формування особистості – складний динамічний процес, що передбачає розвиток у мо-

лодших школярів високих інтелектуальних сил, моралі на засадах позитивних загальнолюдських якостей, підготовку до творчої праці в майбутньому житті та до виконання функцій справжнього громадянина незалежної держави. Отже, важливим елементом є знання сутності та вміле використання даної технології майбутніми педагогами в навчально-виховному процесі молодших школярів.

Освоєння суті та методики використання даних технологій дають можливість майбутнім учителям змінюватися і розвиватися, реалізувати свої можливості, вдосконалюватися і самоутверджуватися. Щоб постійно підтримувати інтерес майбутніх фахівців початкової освіти до сучасних освітніх технологій, потрібно паралельно з традиційними формами навчання вводити до навчального процесу такі форми, як тренінги, ділові ігри, проблемні семінари, психолого-педагогічні дослідження, де в ході колективних дискусій студенти одержують і аналізують інформацію про сучасні педагогічні технології.

Зазначене вище, стверджує, що за успішного вивчення курсу «Педагогіка з новітніми технологіями викладання фахових дисциплін у початковій школі» здійснюється професійна підготовка майбутніх вчителів початкової школи, рівень яких відповідає сучасним вимогам початкової школи. Майбутній вчитель засвоює види теоретичної діяльності інноваційних технологій, розуміється на тенденціях, системах сучасної педагогіки та здатний ефективно застосовувати нові навчальні технології у початковій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога: збірник наукових праць / наук. ред. В.М. Федорчук. – Кам'янець-Подільський: Абетка – НОВА, 2003. – 208 с.
2. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: [методичний посібник] / уклад. О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: АПН, 2002. – 136 с.
3. Кекух Л.В. Формування стимулів до педагогічної творчості: навчально-творчі завдання для майбутніх учителів початкових класів: [навчально-методичний посібник для викладачів і студентів вищих закладів освіти] / Кекух Л.В. – К.: Науковий світ, 2000. – 67 с.
4. Коваль Л. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до моделювання уроків за різними навчальними технологіями / Л. Коваль // Початкова школа. – 2005. – № 11. – С. 22–26.
5. Пометун О.І. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів: інтерактивні технології у ВНЗ: [навчальний посібник] / О.І. Пометун, О.А. Комар. – Умань: РВЦ «Софія», 2007. – 66 с.
6. Сисоева С. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня: [монографія] / Сисоева С. – К.: Поліграф. книга, 1999. – 407 с.